

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM
VAZIRLIGI
TOSHKENT ARHITEKTURA QURILISH INSTITUTI
“QURILISHNI BOSHQARISH” FAKUL'TETI
“IQTISODIYOT VA KO'CHMAS MULKNI BOSHQARISH” KAFEDRASI

“Xususiy uy-joy mulkdorlari shirkatlarini tashkillashtirish va moliyalashtirish”
fanidan

KURS ISHI

Mavzu: XUJMSH faoliyatida kommunal xizmatlar
tannarxiga ta'sir etuvchi omillar.

Bajardi: 126-11 C guruh talabasi
Mazgarova D.
Qabul qildi: Radjapov Sh.

Toshkent-2015 y.

Mavzu: XUJMSH faoliyatida kommunal xizmatlar tannarxiga ta'sir etuvchi omillar.

REJA:

KIRISH

I BOB. Aholiga ko'rsatilayotgan kommunal xizmatlar va ularga ta'sir etuvchi omillar.

1.1 O'zbekiston Respublikasida aholiga ko'rsatilayotgan kommunal xizmat turlari.

1.2 Kommunal xizmatlar ko'rsatuvchi korxonalarda uy-joy fondini saqlash va ta'mirlash xarajatlarining qiymatini shakllantirish

1.3 Kommunal xizmatlar tannarxi va unga ta'sir etuvchi omillar.

II BOB. "Go'zal jangoh" XUJMSHga qarashli uy-joylarda elektr-energiya sarfi tahlili.

2.1. Obyektning texnik iqtisodiy ko'rsatkichlari.

2.2. Obyektning elektro-energiya sarfi tahlili.

XULOSA

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

KIRISH

Respublikamiz mustaqillikka erishganining dastlabki kunlaridan boshlab hozirgi kunga qadar iqtisodiyotning barcha sohalarida erkin bozor munosabatlarini joriy etish va erkin raqobat muhitiga asoslangan shartnomaviy munosabatlarni rivojlantirish ishlari jadal amalga oshirilmoqda. Respublikamizda o'tgan qisqa vaqt mobaynida mahalliy xususiyatlarini o'zida mujassamlashtirgan va provard natijada aholining turmush darajasini yuksaltirishga hamda xalq farovonligini ta'minlashga qaratilgan iqtisodiy mexanizm shakllantirildi hamda Prezidentimiz I.A.Karimov boshchiliklarida mamlakatimiz ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning uzoq yillarga mo'ljallangan istiqbol dasturi ishlab chiqildi. Mazkur asarda, shuningdek Prezidentimizning ko'plab asarlarida milliy iqtisodiyotimizni va uning turli tarmoqlarini, yo'nalishlari va tarkibiy qismlarini isloh qilishga qaratilgan g'oyalar talqin qilinib, ularning mazmun mohiyatida mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlardan kutilayotgan natija erkin bozor munosabatlari va sof raqobat muhitida ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatishni sohalarini rivojlantirish bo'lsada, uning provard natijasi, Prezidentimiz I.A.Karimov aytganlaridek, «Respublikamiz iqtisodiy salohiyatining yuksalishi, xalqimizning farovon hayot kechirishi, yoshlarimizni yetuk va barkamol insonlar bo'lib yetishishlari uchun munosib shart-sharoitlarni yaratishdir»¹.

So'nggi yillarda respublikada servis va xizmat ko'rsatish sohalarini qo'llab-quvatlash borasida hukumat tomonidan amalga oshirilayotgan izchil tadbirlar, bu sohadagi alohida olingan tarmoqlarini rivojlantirish bo'yicha qabul qilinayotgan qator dasturiy yo'nalishlar provardida xizmat ko'rsatish va servis sohasini rivojlanishiga, shuningdek uy-joy xo'jaligiga xizmat ko'rsatish sohasining yuqori sur'atlar bilan o'sishiga olib kelmoqda. Respublikamizda mustaqillikning dastlabki kunlaridan boshlab kommunal xizmat ko'rsatish tizimini isloh qilishga kirishildi. Davlat tasarrufida bo'lgan uy-joy fondi

¹-I.A.Karimov «O'zbekiston iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish yo'lida»: Toshkent, O'zbekiston nashriyoti.

xususiylashtirildi, tarmoqning asosiy Qonuni, O'zbekiston Respublikasi Uy-joy kodeksi qabul qilindi, kommunal xo'jaligi tizimi faoliyatini bozor mexanizmi tamoyillari asosida tashkil etishni ta'minlovchi qonuniy-me'yoriy hujjatlar ishlab chiqildi va uni kompleks rivojlantirishga qaratilgan aholiga kommunal xizmat ko'rsatish tizimida iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish Kontsepsiyasida tegishli dasturlar ishlab chiqildi. Mazkur hujjatlar asosida respublika uy-joy kommunal xo'jaligi sohasida tub islohotlar amalga oshirilmoqda. Aholining turmush darajasi mamlakatda olib borilayotgan ijtimoiy siyosat va ijtimoiy sohaning rivojlanishi bilan bog'liq bo'ladi. O'z navbatida ijtimoiy soha aholiga moddiy va ma'naviy ne'matlar yetkazib beruvchi infratuzilmalardan tashkil topadi. Ta'lim, madaniyat, san'at, sport va sog'liqni saqlash kabi sohalar aholini komil inson qilib tarbiyalash uchun xizmat qilsa, uy-joy xo'jaligi va kommunal xizmatlar tizimining rivojlanishi aholining farovon hayot kechirishi va munosib turmush tarzining shakllanishi uchun sharoit yaratadi.

Dunyoda aholi statistikasi ma'lumotlari o'rganilganda, bundan bir asr oldin, 1900 yilda yer yuzida 1608 million aholi yashaganligi qayd etilgan bo'lsa, oradan bir asr o'tib 2000 yilda esa aholi soni 5300 million kishiga yetkanligini ko'rish mumkin. Albatta aholi sonining ko'payib borishiga fan va texnika taraqqiyoti, tibbiyot sohasining rivojlanishi muhim ahamiyatga ega bo'lgan bo'lsa, aholining yashashi uchun shart-sharoitni yaxshilanishi uchun qulay imkoniyatni yaratib berishda uy-joy-kommunal xo'jaligi sohasi muhim o'rin egallaydi.

Mana shu yuqoridagilarni inobatga olgan holda mamlakatimizda olib borilayotgan kuchli ijtimoiy siyosat va ijtimoiy sohani isloh qilish borasida olib borilayotgan ishlar hajmida uy-joy kommunal xo'jaligi va respublikamizda olib borilayotgan uy-joy siyosati o'zining salmoqli ulushiga egadir.

1.1 O'zbekiston Respublikasida aholiga ko'rsatilayotgan kommunal xizmat turlari.

Uy-joy kommunal xo'jaligi – bu murakkab ijtimoiy-iqtisodiy tizim bo'lib, u aholi hayotiy ehtiyojlarini qondiradi. Uy-joy kommunal xo'jaligi sohasida iqtisodiyotning turli tarmoqlariga tegishli bo'lgan korxona va tashkilotlar tomonidan aholi turmushida gaz, suv, issiqlik energiyasi kabi zarur bo'lgan resurslar etkazib berilishi bilan birga ularda katta miqdordagi mehnatga layoqatli aholini ish o'rinlari bilan ta'minlaydi.

Uy-joy kommunal xo'jaligi tizimi aholi turar joylari, ma'muriy va ishlab chiqarish binolari, noishlabchiqarish va ijtimoiy sohada foydalanilayotgan binolar, inshootlar, hududlar va uzatuvchi magistrallarga xizmat ko'rsatuvchi, foydalanishni tashkil etuvchi, qurilish-ta'mirlash, transport, energiya ishlab chiqaruvchi va boshqa turli tovar va xizmatlarni amalga oshiruvchi korxonalardan tashkil topgan, keng qamrovli faoliyatining pirovard natijasi inson hayot faoliyatini tashkil etuvchi, shahar infratuzilmasini rivojlantiruvchi va ekologik muhitni yaxshilashga xizmat qiluvchi soha hisoblanadi.

Uy-joy kommunal xo'jaligi tizimining o'ziga xos xususiyati uning ko'p tarmoqliligi va turli-tuman xizmatlardan tashkil topganligidadir. Ko'p soha va tarmoqlardan tashkil topgan uy-joy kommunal xo'jaligi tizimi o'z navbatida, turli tashkiliy-huquqiy va iqtisodiy asosdagi ishlab chiqarish va noishlabchiqarish sohasi korxona va tashkilotlariga xizmat ko'rsatadi, ular faoliyatini tashkil etishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Uy-joy kommunal xo'jaligi aholini farovon hayot kechirishi uchun shart-sharoitlarni yaratish bilan bog'liq ekan albatta, aholi yashaydigan shahar va qishloqlarda turli xildagi kommunal xizmatlarga ehtiyoj mavjud bo'ladi. Doimiy yashash joylarida aholi sonining ko'payib borishi o'z navbatida kommunal xizmatlarga ehtiyojning ortib borishiga olib keladi. Masalan, hozirgi kunda chekka hududlarda joylashgan kichik qishloqda faqat elektr energiyasi ta'minoti tashkil etilgan, qishloq joylari va aholi yashash markazlarida (posyolkalar) elektr energiyasi, gaz va ichimlik suvi ta'minoti tizimi faoliyat ko'rsatsa, shaharlarda esa kommunal xizmatlarning turli-tuman shakllari mavjud. Kommunal xo'jalik tizimi va kommunal xizmatlarning tashkil etilish

darajasi aholiga farovon yashash uchun yaratilgan shart-sharoitni ko'rsatadi. Aholi sonining ko'payib borishi ma'lum hudud chegaralarining kengayib borishiga, kommunal xizmatlar tizimining takomillashib borishiga va vaqt o'tishi bilan qishloq joylarining aholi yashash markazlariga, aholi yashash markazlarini esa shaharlarga aylanishiga olib keladi.

Shahar bu yirik aholi yashovchi ma'muriy hudud bo'lib, u ishlab chiqarish, savdo va madaniyat markazi hisoblanadi. Shahar kommunal xo'jalik tizimi nafaqat aholining farovon yashashi uchun shart-sharoit yaratuvchi, balki barcha turdagi ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish korxonalari, ijtimoiy soha va ma'muriy boshqaruv tizimi korxona va tashkilotlariga turli kommunal xizmatlar ko'rsatuvchi korxonalar majmuasidan tashkil topadi. Yuridik mavq'ega ega bo'lgan har qanday korxona o'z faoliyatida kommunal xizmatlarning u yoki bu turlaridan foydalanadi.

Uy-joy kommunal xo'jaligi tizimi tarkibiga kiruvchi korxona va tashkilotlar, ko'rsatadigan xizmat turlaridan kelib chiqib, asosan quyidagi guruhlariga bo'linadi:

- 1) Uy-joy majmuasiga xizmat ko'rsatish va uy-joy fondini ta'mirlash-qurilish tashkilotlari;
- 2) Issiqlik energiyasi ta'minoti xo'jaligi;
- 3) Gaz ta'minoti xo'jaligi;
- 4) Elektr energetika ta'minoti va ko'chalarni yoritish xo'jaligi;
- 5) Suv ta'minoti va oqova-quvur xo'jaligi;
- 6) Muxandislik tizimlari va inshootlari (lift, havoni shamollatish - sovitish va boshqalar)ga xizmat ko'rsatish korxonalari.

Uy-joy kommunal xo'jaligi shahar xo'jaligining asosiy qismini tashkil etib, shahar xo'jaligi infratuzilmasida uy-joy kommunal xo'jaligi bilan bevosita bog'liq bo'lgan va kommunal xo'jaligi tizimining ajralmas qismi hisoblanuvchi sohalarga quyidagilar kiradi:

1. Yo'l xo'jaligi va shahar aholi tashish transporti;

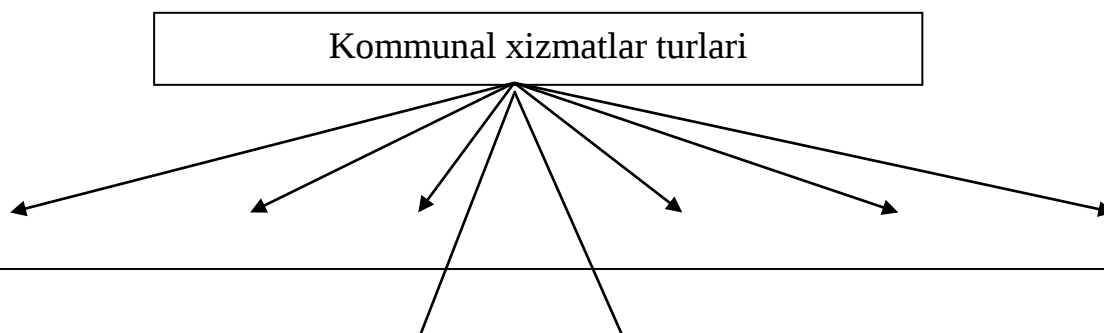
2. Aloqa xizmati va muhandislik kommunikatsiyalari, xabar beruvchi va yong'in xavfsizligini ta'minlovchi xizmatlar;
3. Ko'kalamzorlashtirish va obodonlashtirish;
4. Sanitariya-gigiena va ekologik himoyani ta'minlash hamda nazorat qilish xizmatlari;
5. Istirohat bog'lari, xiyobonlar, cho'milish havzalari va basseynlari;
6. Haykallar va tarixiy obidalarni saqlash;
7. Mehmonxona xo'jaligi;
8. Hammomxona va kir yuvish xo'jaligi;
9. Ijtimoiy soha va maishiy xizmat ko'rsatish korxonalari.

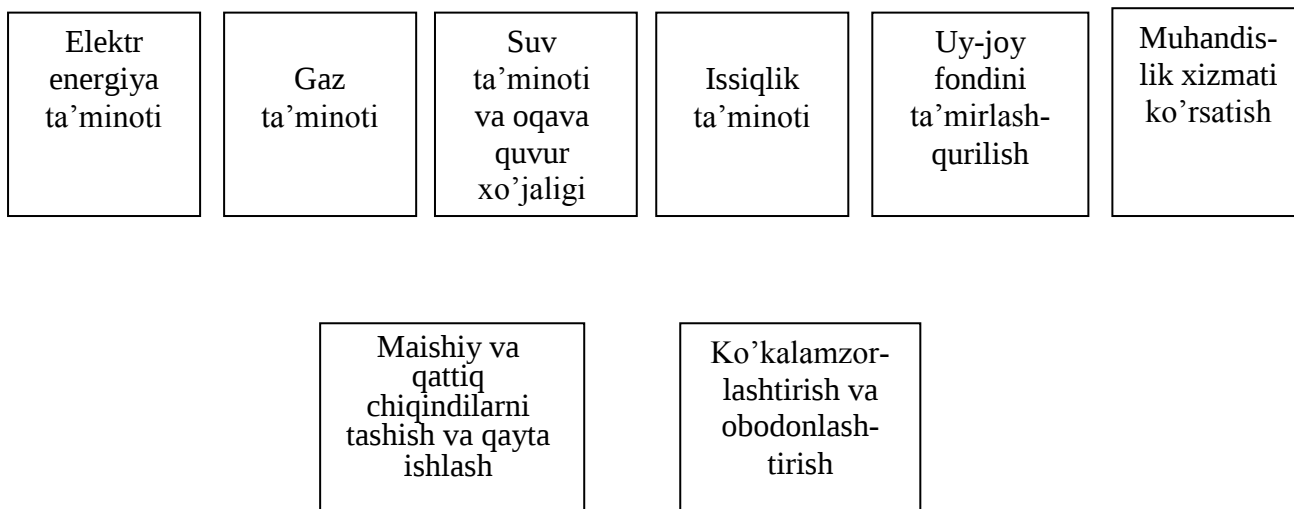
Aholiga bevesta shartnoma asosida ko'rsatilayotgan xizmat turlari tarkibidan kelib chiqib kommunal xo'jaligi tizimi tashkilotlari asosan 8 guruhga bo'linadi (1-rasm).

Shaharlar – bu iqtisodiy aloqalar, ko'p tarmoqli tarkibiy tuzulmalar va o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lgan ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish, ijtimoiy va boshqa ob'ektlar yig'indisidan iborat murakkab tizim hisoblanadi.

Bunday murakkab tizimning faoliyat ko'rsatishi uchun har xil turdagi tarqoq, idoraviy va iqtisodiy tuzilmasi turli-tuman bo'lgan korxona va tashkilotlarni yagona xo'jalik mexanizmiga aylantirish zarur.

Shaharning hududiy yaxlitligi barcha turdagi korxonalar, tashkilotlar va xo'jalik sub'ektlarini, ularning idoraviy tasarrufidan qat'iy nazar, yagona ishlab chiqarish va ijtimoiy infrastruktura sifatida birlashtiradi. Mehnat va tabiiy resurslar, hudud, yo'llar, kommunikatsiyalar, xizmat ko'rsatish ob'ektlaridan hamkorlikda foydalanish jarayonlari shahardagi umumiy yaxlitligini ta'minlaydi.





1- rasm. Asosiy kommunal xizmatlar turlari

Ishlab chiqarish kuchlari, turar joy hududlari va transport tizimlarining joylashishi kommunal xo'jaligi korxonalarining tashkil etilishi va samarali faoliyat ko'rsatishga ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli har bir shaharda o'ziga xos kommunal xo'jaligi tizimi shakllanadi. Mazkur tizim faoliyati samaradorligini oshirish joylarda boshqaruv mexanizmining tashkil etilganligiga bog'liq bog'ladi. Amaliyotda kommunal-xo'jaligi tizimi faoliyati mahalliy hokimiyat tomonidan koordenatsiya qilinadi. Har bir shahar, tuman hokimiyati huzurida uy-joy kommunal xo'jaligi sohasi faoliyatini tartibga soluvchi va muvofiqlashtiruvchi xizmatlar faoliyat ko'rsatadi. Masalan, Toshkent shahrida kommunal xo'jaligi tizimi faoliyati Toshkent shahar hokimiyati qoshidagi Kommunal xo'jaligi bosh boshqarmasi tomonidan tartibga solinadi. Bozor iqtisodiyoti sharoitida mazkur xizmatlar faoliyati kommunal xo'jaligi tizimini ma'muriy boshqarishga emas, balki sohadagi korxona va tashkilotlar o'rtasida raqobat muhitini shakllantirishga, ular faoliyatini shartnoma munosabatlari asosida tashkil etishga yo'naltirilgan.

Kommunal xo'jaligi ma'lum bir chegaraga ega bo'lgan hududda (shahar, shaharcha, aholi yashash markazlari va boshqalar) shakllangan, ko'p tarmoqli ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish korxonalari yig'indisidan tashkil topadi. Uning tarkibiga aholi, korxona va tashkilotlar hayotiy ehtiyojini qondiruvchi muhandislik tizimlari (suv ta'minoti va oqovasuv tizimi, issiqlik,

elektr energiyasi, gaz ta'minoti tizimlari), turarjoy binolari hududida sanitariya va ozodalikni ta'minlash (hududni tozalash, qattiq maishiy chiqindilarni to'plash, tashish va qayta ishlash), ta'mirlash, obodonlashtirish va ko'kalamzorlashtirish (bino va inshootlarni ta'mirlash, yo'l va yo'laklar qurish-ta'mirlash, hududni ko'kalamzorlashtirish va boshqalar) xizmatlari kiradi.

Respublikamizda kommunal xo'jaligi tizimining faoliyatini tashkil etish va muvofiqlashtirish "O'zkommunxizmat" agentligi tomonidan amalga oshiriladi.

Suv ta'minoti. Suv yetkazish tarmog'ining asosiy ko'rsatkichi iste'molchilarga suv yetkazishdir. Suv yetkazish tarmog'ining ishlab chiqarish quvvati suv yetkazishning me'yorlashtiruvchi elementlari-suv yetkazib berish, birinchi va ikkinchi bosqich nasos stantsiyalari faoliyatini ta'minlash, tozalash inshootlari va suv yetkazish tarmog'ining mehnat udumdorligi bo'yicha aniqlanadi. Suv yetkazish tarmog'ining quvvatini oshirish suvning hosilaviy tartibga solish, yangi tarmoqlarni ishga tushirish va ishlayotganlarining quvvatini ulardan foydalanish koeffitsientini oshirish evaziga ko'tarish, shuningdek alohida inshootlar quvvatidagi nomutanosiblikni yo'qotish hisobiga amalga oshiriladi.

Tarmoqqa yetkazilayotgan suv miqdori suv yetkazish tarmog'i quvvatini inobatga olib, shu quvvatdan foydalanish koeffitsienti va chetdan olinayotgan suv miqdori yordamida hisoblab chiqiladi. Iste'molchilarga yetkazilayotgan suv miqdori iste'molga yetkazib berilgan va texnik sabablarga ko'ra hisobga olinmagan suv sarfi (yo'qotishlar)ning miqdori bilan aniqlanadi. Bu ko'rsatkich aholi va boshqa iste'molchilarning kommunal - maishiy ehtiyojlarini qondirish uchun va alohida sanoat korxonalarining ishlab chiqarish maqsadlari uchun korxonalarning spetsifik xususiyatlari va sanoat mahsulotlarini chiqarish bo'yicha rejali topshiriqlarni hisobga olgan holda shartnomalar asosida rejalashtiriladi.

Aholi turarjoy binolarining suv ta'minoti tarmog'i bilan ta'minlanganlik ko'rsatkichiga, uning quvvatidan tashqari ko'chalar bo'ylab yotqizilgan tarqatuvchi tarmoqlar kiritiladi.

Suv ta'minoti korxonalarining quvvati, joylashuvi va texnologik tarkibi quyidagilarga bog'liq bo'ladi:

suv manbalari;

suv sifati;

iste'mol me'yori;

suv iste'moli grafigi (rejimi).

Suv manbalari suvni olish usuliga ko'ra ikki turga: yer ostidan va yer ustidan suv olish manbalariga bo'linadi;

Suv sifati suvning asosiy iste'molga yaroqlilik ko'rsatkichi hisoblanib, u suvning tarkibidagi mineral elementlarning miqdori, kimyoviy birikmalari, rangi va hidi kabi ko'plab ko'rsatkichlar tashkil topadi.

Suvning iste'mol me'yori ma'lum bir hududda aholi jon boshiga to'g'ri keladigan o'rtacha sutkalik suv sarfi bilan o'lchanadi. Hozirgi kunda respublikamizda odam boshiga bir sutkada 300-550 litrgacha suv sarflanadi.

Suv iste'moli grafigi har bir suv ta'minoti alohida tizim hosil qiluvchi hudud uchun qo'llanilib, u sutka davomida suv iste'moli miqdorining o'zgarishiga qarab tuziladi. Ishlab chiqarish korxonalarida va uy-joy xo'jaligida sutka davomida bir me'yorda suv iste'mol qilinmaydi. Suv iste'moli grafigida keltirilgan suv iste'molining hajmiga qarab uni yetkazib berish me'yorlanadi.

Suv ta'minoti tizimining qurilishida uni loyihalashtirish jarayonida suv iste'moli hajmini to'liq rejalashtirish lozim. Suv iste'molining hajmini quyidagilar tashkil etadi:

- Suv ta'minoti korxonalarida xo'jalik iste'moli uchun ehtiyoj;
- Korxona va tashkilotlar xo'jalik faoliyati uchun ehtiyoj;
- Ko'cha va ko'kalamzorlashtirish ishlari uchun ehtiyoj;
- Texnologik ehtiyoj;

- Yong'inga qarshi suv ta'minoti tizimlari ehtiyoji;
- Favqulotda holatlarda sarf-xarajatlar uchun (suv ta'minoti tizimidagi avariya va boshqa yo'qotishlar) ehtiyoji.

Odatda shaharlarda markaziy suv tarmoqlari yagona bo'lib, ular vazifasini vaqtincha bajaruvchi tarmoqlar bo'lmaydi. Shu sababli yagona suv ta'minoti tizimi barcha sanitar-gigienik talablarga javob berishi hamda shaharning 10-15 yillik istiqboldagi qurilishi va taraqqiyotini ham hisobga olgan bo'lishi lozim.

Hozirgi kunda yer sharining barcha qit'alarida industrial shaharlar atrofidagi hududlar ekologik ifloslanib bormoqda. Bu esa yer usti suv manbalaridan yetkazib beriladigan suvni ortiqcha tozalash xarajatlarini keltirib chiqarmoqda. Shu sababli rivojlangan mamlakatlarda ko'proq yer osti suv zahiralaridan foydalanish yo'lga qo'yilgan. Masalan: suv tarmoqlari AQSHda 67%, Germaniyada 92% suvni yer osti suv manbalaridan oladi.

Respublikamizda jami 120 ta shahar va 8544 ta qishloqlar, aholi yashash markazlari ichimlik suvi bilan ta'minlangan. Ichimlik suvi tarmoqlarining uzunligi shaharlarda 16214 km. va qishloq joylarida 32000 km.dan ortiq. Aholiga kommunal-maishiy ehtiyojlar uchun ichimlik suvi berishning o'rtacha yillik darajasi 1,8 mlrd.m³ ni tashkil etmoqda. Hozirgi kunda tarmoqlarning bir sutkalik quvvati 13562,1 ming. m³ bo'lib, buning 43 % qishloq joylariga to'g'ri keladi.

Energiya resursi ta'minoti. Respublikamizda mustaqillikning dastlabki kunlaridan boshlab energetika mustaqilligiga erishish ustuvor vazifalardan biri qilib belgilandi. Mamlakatimizda energiya ishlab chiqarish manbalari faoliyati samaradorligini oshirish, energetika tarmog'i korxonalarini monopoliyadan chiqarish, xususiylashtirish va aksiyalashtirish jarayonlarini yanada rivojlantirish, elektr energetikasi tizimida boshqarishni tashkil etishni takomillashtirish, elektr energetikasi va ko'mir sanoati korxonalarini rivojlantirish, texnika bilan qayta jihozlash va zamonaviylashtirish uchun investitsiyalarni, shu jumladan xorijiy investitsiyalarni keng jalb etish

maqsadida Respublika Hukumatining ko'plab qonuniy-me'yoriy hujjatlari qabul qilindi.

Energetika sohasida bozor islohotlarini chuqurlashtirish, energetika tarmoqlari korxonalarini boshqarishni takomillashtirish va ularning ish samaradorligini oshirish hamda shu asosda mamlakat energetika tizimining barqaror ishlashini ta'minlash, iqtisodiyot va aholining elektr energiyasiga bo'lgan ehtiyojini qondirish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2001 yil 22 fevraldagi "O'zbekiston Respublikasi energetikasida iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish to'g'risida"gi PF-2812 sonli Farmoniga hamda Vazirlar Mahkamasining 2001 yil 24 fevrvldagi "O'zbekenergo" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 93-sonli Qaroriga muvofiq O'zbekiston Respublikasi Energetika va elektrlashtirish vazirligi tugatilib, uning tarkibiy bo'linmalari negizida ochiq aksiyadorlik jamiyati shaklidagi "O'zbekenergo" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi "O'zbekenergo" DAK tashkil etildi va uning tarkibiga mustaqil yuridik shaxs huquqlari bilan "Ko'mir" aksiyadorlik birlashmasi kiritildi.

"O'zbekenergo" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi tuzilmasida elektr energiyasi uzatish bo'yicha yuqori kuchlanishli tarmoqlar sho'ba korxonasi "O'zelektrtarmoq" tashkil etildi.

Respublikamizda uy-joy kommunal xo'jaligi tizimini elektr energiyasi bilan ta'minlash elektr energiyasini taqsimlash mintaqaviy (rayon, shahar) korxonalari tomonidan amalga oshiriladi. Elektr energiyasi bilan ta'minlovchi tashkilotlarning elektr energiyasi istemchilari bilan o'zaro munosabatlari O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2003 yil 16 iyundagi 271-sonli Qarori bilan tasdiqlangan "Elektr energiyasidan foydalanish qoidolari"ga asosan tashkil etiladi. Mazkur qoidaga ko'ra iste'molchilarga elektr energiyasi yetkazib berishni tashkil etishdan iborat. Respublikamizda 2010 yilgacha bo'lgan davrga mo'ljallangan energiyani tejash dasturi ishlab chiqildi. Dastlabki tadqiqotlar va ayrim mintaqalar monitoringi respublikamizning bir qator

mintaqalarida resurslarni tejash imkoniyatlari: issiqlik bo'yicha 30-60 %, ichimlik suvi bo'yicha 20-40 %, gaz bo'yicha 10-30 % ni tashkil etishini ko'rsatdi.

Gaz ta'minoti. Dunyoda uy-joy kommunal xo'jaligi tizimida tabiiy gazdan foydalanish masalasini o'rganish natijalari gazdan foydalanish eng avvalo shu mamlakatlar hududida tabiiy gaz zahiralarini mavjudligiga bog'liqligini ko'rsatadi. Gazni import qilishda esa mamlakatlar iqtisodiy imkoniyatlaridan va davlatlararo gaz magistrallari mavjudligidan kelib-chiqib yondashadilar. Gaz xo'jaligi ishining asosiy ko'rsatkichi, aholi va boshqa iste'molchilarga yetkazilayotgan xizmatlar hajmidir. Aholining kommunal-maishiy talablari uchun gaz 1 ta yashovchiga mo'ljallangan o'rtacha me'yor bo'yicha hisoblanadi. Suyultirilgan gaz tarqatuvchi stantsiyalar quvvati gaz to'ldirilgan ballonlar sig'imi bo'yicha aniqlanadi. Stantsiya quvvatini oshirishni rejalashtirilganda aholining suyultirilgan gazga talabi va gazni muddatida yetkazishni hisobga oladi. Qishloqlardagi xonadonlarni gazlashtirishni rejalashtirish gaz ta'minoti muassasasi me'yorlari bo'yicha amalga oshiriladi.

1.2 Kommunal xizmatlar ko'rsatuvchi korxonalarda uy-joy fondini saqlash va ta'mirlash xarajatlarining qiymatini shakllantirish

Uy-joy fondidan foydalanish va uni talab darajasida saqlash xarajatlari "Uy-joy fondini saqlash va ta'mirlash xarajatlarining tarkibi" to'g'risidagi Nizomga asosan shakllantirilib, uy-joy umumiy maydonning 1 kv. metriga qilinadigan foydalanish xarajatlari tariflarini shakllantirish asosida tuziladi. Uy-joyga texnikaviy xizmat ko'rsatish va ta'mirlash tarifining miqdori, uy-joy fondining mulk shaklidan qat'iy nazar:

- 1. Xarajatlarning ishlab chiqarish tannarxi;**
- 2. Davr xarajatlari;**
- 3. Moliyaviy faoliyatga oid xarajatlardan tashkil topadi.**

Xarajatlarning ishlab chiqarish tannarxi o'z ichiga:

1. *Uy xo'jaligini saqlash xarajatlari;*
2. *Hamma foydalanadigan joylar* (xonadondan tashqaridagi xonalar, muhandislik tarmoqlari)*ni joriy ta'mirlash, nosozliklarni bartaraf etish va rejalashtirilgan oldini olish ishlarini amalga oshirish xarajatlari;*
3. *Uy-joy fondidan foydalanuvchi yuridik shaxsning asosiy fondlariga kiruvchi mashinalar, uskunalar, anjomlar va boshqa mulkni to'liq tiklashga amortizatsiya ajratmalari;*
4. *Uy-joyning hamma foydalanadigan joylarini va uy atrofidagi hududni mukammal ta'mirlash* xarajatlarini oladi.

Davr xarajatlariga esa xizmatlarni sotish, boshqaruv, boshqa operatsion chiqim va zararlar kiradi.

Uy-joy fondini saqlash va ta'mirlash tariflariga kiritilgan ishlar va ko'rsatiladigan xizmatlar turlari xarajatlarining hisobi har bir uy, uy-joydan foydalanish korxonasiga oid shartnomaga, uning umumiy maydonidan hamda amalda bo'lgan uy umumiy maydonining 1 m² ga 1 oylik tarifdan kelib chiqqan holda ilova qilinadi.

Turar joy xonalariga texnikaviy xizmat ko'rsatish va ta'mirlash uchun to'lov bo'yicha uzil-kesil hisob-kitob yil oxirida, amalda bajarilgan ishlar hajmi, ularning sifati va bajarish muddatlari asosida amalga oshiriladi. Xarajatlar asoslab berilgan taqdirda to'lovlar qayta hisoblanadi: kamomadlar hisobot yilidan keyingi davrda uy-joy umumiy maydonining 1 m² iga tariflarni shakllantirishda hisobga olinadi, aholidan ortiqcha olingan to'lovlar esa kelgusi to'lovlar hisobiga o'tkaziladi.

Xarajatlarning ishlab chiqarish tannarxini hisoblab chiqarish quyidagi tartibda amalga oshiriladi:

1. Uy-joy fondini saqlash va ta'mirlash tarifini shakllantirishda ishlab chiqarish tannarxining tarkibiga O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan tasditsqlangan "Mahsulot (ishlar, xizmatlar) ishlab chiqarish va sotish xarajatlari tarkibi hamda moliyaviy natijalarni

shakllantirish tartibi to'g'risida Nizom"ga muvofiq aniqlangan xarajatlar kiritiladi.

2. Ishlar va xizmatlarning ishlab chiqarish tannarxini tashkil etuvchi xarajatlar iqtisodiy tarkibiga qarab quyidagi qismlar bo'yicha guruhlanadi:

ishlab chiqarish bilan bog'liq moddiy xarajatlar;

ishlab chiqarish bilan bog'liq mehnatga haq to'lash xarajatlari;

ishlab chiqarishga taalluqli ijtimoiy sug'urtaga ajratmalar;

ishlab chiqarish bilan bog'liq asosiy fondlar va nomoddiy aktivlar amortizatsiyasi;

ishlab chiqarish bilan bog'liq boshqa xarajatlar.

3. Ishlab chiqariladigan va sotiladigan tovarlar (ishlar, xizmatlar) bo'yicha qo'shilgan qiymat solig'ini hisoblab chiqarish hamda to'lash tartibi to'g'risidagi yo'riqnomaga muvofiq (29.12.1997 da 383-son bilan ro'yxatga olingan, Normativ hujjatlar byulleteni, 1998 yil, 3-soni, 1999 yil, 8-soni, 2000 yil, 3-soni, 2001 yil, 1, 2-sonlari) haqini aholining o'zi to'laydigan uy-joy fondidan foydalanish va saqlash, sanitariya jihatidan tozalashga, lift xo'jaligi, hamma foydalanadigan antennalar o'rnatish xo'jaligiga oid xizmatlar qo'shilgan qiymat solig'idan ozod etiladi. Ushbu imtiyoz fuqarolar nomidan ish ko'radigan va aholiga ko'rsatgan xizmatlari uchun yuqorida keltirilgan xo'jaliklar bilan hisob-kitob qiladigan uy-joydan foydalanish boshqarmalari (UFB) yoki uy-joy mulkdorlari shirkatlariga ham tatbiq etiladi.

Qo'shilgan qiymat solig'idan ozod etilgan uy-joydan foydalanish korxonalari moddiy resurslar (ishlar, xizmatlar)ni qo'shilgan qiymat solig'i bilan sotib oladi. Sotib olingan moddiy resurslar (ishlar, xizmatlar)ga solinadigan qo'shilgan qiymat solig'i ishlab chiqarish xarajatlariga kiritiladi.

Pudrat usulida amalga oshiriluvchi joriy va mukammal ta'mirlash xarajatlari uy-joydan foydalanish tashkilotlarining xarajatlarida qo'shilgan qiymat solig'isiz hisobga olinadi.

Ishlab chiqarish bilan bog'liq moddiy xarajatlar tarkibi quyidagicha shakllantiriladi:

1. Ishlab chiqarish bilan bog'liq moddiy xarajatlarga quyidagilar kiradi:

a) uy-joy fondini saqlash va ta'mirlash ishlarini bajarishda, xizmatlar ko'rsatishda zarur bo'ladigan, chetdan sotib olinadigan materiallar.

Tannarxni xomcho't kalkulyatsiyalashda moddiy xarajatlar materiallar sarflashning belgilangan me'yorlari bo'yicha hisobga olinadi;

b) uy-joy fondini yaxshi holatda saqlash va ta'mirlash uchun ishlarni bajarish, xizmatlar ko'rsatish jarayonida foydalaniladigan, sotib olinadigan materiallar, shuningdek uskunalarni tuzatish uchun ehtiyot qismlar, asosiy fondlarga kirmaydigan asbob uskunalar, moslamalar, anjomlar va boshqa mehnat vositalarining eskirishi, jomakor hamda o'zga arzonbaho buyumlarning eskirishi;

v) mazkur xo'jalik yurituvchi sub'ektda keyinchalik montaj qilinadigan yoki qo'shimcha ishlovdan o'tkaziladigan sotib olinuvchi butlash buyumlari va yarim tayyor mahsulotlar;

g) chetdan xarid qilinadigan yoqilg'ining barcha turlari;

d) xo'jalik yurituvchi sub'yektlarning transporti bilan amalga oshiriluvchi, ishlab chiqarishga ko'rsatiladigan transport xizmatlari;

e) sotib olinadigan energiya hamda hamma turlari (uy-joy fondining foydalanadigan joylarini yoritish, lift xo'jaligi hamda uy xo'jaligining uskunolari ishlashini ta'minlash uchun elektrenergiyasi), isitish qurilmalarini yuvib tozalash va isitish mavsumiga tayyorlash uchun foydalaniladigan suv;

j) chet yuridik va jismoniy shaxslar tomonidan amalga oshiriladigan, ishlab chiqarish bilan bog'liq ish hamda xizmatlar (ko'chadagi iflosliklarni olib ketish, ko'p kvartirali uylarning yerto'lalariga kimyoviy ishlov berish, uy-joy fondini mukammal ta'mirlash va b.);

2. "Moddiy xarajatlar" qismida aks ettiriluvchi moddiy resurslar qiymati xarid narxlaridan, shu jumladan barter bitimlaridagi narxlardan, qo'shimcha narxlar(ustamalar)dan, ta'minlovchi, tashqi iqtisodiy tashkilotlarga

to'lanadigan vositachilik haqidan, tovar birjalari xizmatlari, shu jumladan brokerlik xizmatlari qiymatidan, bojxona bojlaridan, chet yuridik shaxslar tomonidan amalga oshiriluvchi tashish, saqlash va yetkazib berish haqidan tashkil topadi.

Ishlab chiqarish bilan bog'liq mehnatga haq to'lash xarajatlariga:

1. Ishlab chiqarish bilan bog'liq mehnatga haq to'lash xarajatlari uy-joy fondini saqlash va xizmat ko'rsatishda qatnashuvchi ishlab chiqarish xodimlari (ko'cha tozalovchilar, farroshlar, axlat kameralari va axlat quvurlarini tozalovchilar, ta'mirlovchilar brigadalarining ishchilari, liftyorlar hamda liftlarga dispetcherlik xizmatlarini ko'rsatuvchi operatorlar, reja asosida-oldini olish maqsadida joriy ta'mirlovchi ishchilar, chaqiriqlarga ko'ra nosozliklar va ishdan chiqishlarni bartaraf etuvchi ishchilar, yukchilar va hokazo) mehnatiga haq to'lash bilan bog'liq xarajatlardir.

2. Ishlab chiqarish bilan bog'liq amalda bajarilgan ish uchun ishbay narxlar, tarif stavkalari, lavozim maoshlaridan kelib chiqqan holda, korxonada qabul qilingan mehnatga haq to'lash shakllari va tizimlariga muvofiq holda hisoblab chiqilib yozilgan ish haqi, shuningdek bajarilgan ishni hisobga olishga oid birlamchi hujjatlarda ko'zda tutilgan rag'batlantiruvchi to'lovlar;

Ishlab chiqarishga aloqador ijtimoiy sug'urtaga ajratmalar tarkibiga qonun hujjatlarida belgilangan me'yorlar bo'yicha, mehnatga haq to'lash fondiga majburiy tartibdagi ijtimoiy ajratmalarga hisoblangan xarajatlarni o'z ichiga oladi.

Ishlab chiqarish bilan bog'liq boshqa xarajatlar jumlasiga yuqoridagi guruhlariga kirmaydigan barcha turdagi ishlab chiqarish jarayoniga xizmat ko'rsatish xarajatlari kiritiladi va bularga:

a) ishlab chiqarishni xom ashyo, materiallar, yoqilg'i, energiya, asbob-uskunalar, moslamalar, boshqa mehnat vositalari va qurollari bilan ta'minlash xarajatlari;

b) asosiy ishlab chiqarish vositalarini ishlaydigan holatda saqlash xarajatlari (texnikaviy ko'zdan kechirish va qarov, o'rta, joriy hamda

mukammal ta'mirlash tuzatish xarajatlari). Xo'jalik yurituvchi sub'ektning o'z kuchi bilan amalga oshiriladigan ta'mirlash-tuzatishning barcha turlari (o'rta, joriy, mukammal) mahsulot (ishlar,xizmatlar) tannarxiga ishlab chiqarish xarajatlarining tegishli qismlari (moddiy xarajatlar, mehnatga haq to'lash xarajatlari va b.) bo'yicha qo'shiladi;

v) yong'inga qarshi qo'riqlashni ta'minlash va xo'jalik yurituvchi sub'yektlardan texnikaviy foydalanishning, ularning faoliyatini nazorat qilish qoidalarida nazarda tutilgan boshqa maxsus talablarni bajarish xarajatlari.

Idoradan tashqari qo'riqlash xarajatlari ana shunday qo'riqlash shartligini belgilab beruvchi maxsus talablar mavjud bo'lgandagina mahsulot (ishlar, xizmatlar) ning ishlab chiqarish tannarxiga qo'shiladi;

g) texnikaviy boshqaruv vositalari, aloqa uzellari, signalizatsiya vositalarini, ishlab chiqarish jarayoniga aloqador boshqa texnikaviy boshqaruv vositalari, hisoblash markazlarini saqlash va xizmat ko'rsatish xarajatlari;

d) xodimlarni ishlab chiqarish jarayoniga taalluqli belgilangan me'yorlar doirasidagi xizmat safarlariga yuborish xarajatlari;

e) ishlab chiqarishdagi shikastlanish tufayli mehnat qobiliyatini yo'qotganlik uchun tegishli vakolatli organlarning qarorlari asosida yoki bu qarorlarsiz to'lanadigan nafaqalar. Kasb kasalliklari munosabati bilan to'lanadigan nafaqalar;

j) hamma foydalanadigan yo'lovchi tashish transporti xizmat ko'rsatmaydigan yo'nalishlarda xodimlarni ish joyiga transportda olib borish va olib kelish bilan bog'liq chiqimlar;

z) ishlab chiqarishning o'ziga xos xususiyatlari bilan bog'liq bo'lgan va qonun hujjatlarida nazarda tutilgan yaxshi mehnat sharoiti yaratish hamda xavfsizlik texnikasini ta'minlash xarajatlari;

i) qonun hujjatlariga muvofiq tekinga beriladigan va doimiy shaxsiy foydalanishda qoladigan narsalar (shu jumladan formal kiyim-bosh, kiyim-kechak, maxsus oziq-ovqat mahsulotlari)ning qiymati (yoki ularni arzonlashtirilgan narxlarda sotish bilan bog'liq imtiyozlar summasi).

Davr xarajatlari ikki guruhga bo'linadi:

1. Davr xarajatlariga ishlab chiqarish jarayoni bilan bevosita bog'liq bo'lmagan quyidagi xarajat va chiqimlar kiradi:

- xizmatlarni sotish chiqimlari;
- xo'jalik yurituvchi sub'yektni boshqarish xarajatlari;
- boshqa umumxo'jalik chiqimlari.

2. Uy-joy fondidan foydalanish, saqlash va ta'mirlash-tuzatish bilan shug'ullanuvchi korxonalar xizmatlarining tariflarini shakllantirishda zarur foydani aniqlash uchun «Davr xarajatlari»ning quyidagi moddalari hisobga olinadi.

Xizmatlarni sotish chiqimlariga quyidagilar kiradi:

- a) sotish bozorini o'rganish uchun belgilangan me'yorlar doirasidagi xarajatlar (marketing, reklama xarajatlari);
- b) kassa xo'jaligini yuritish va tushumni inkassatsiya qilish xarajatlari;
- v) sotishga oid boshqa chiqimlar.

Ma'muriy chiqimlarga ushbular kiradi:

- a) boshqaruv xodimlariga taalluqli mehnatga haq to'lash chiqimlari;
- b) boshqaruv xodimlarining mehnatiga haq to'lash fondiga taalluqli bo'lgan, qonun hujjatlarida belgilangan me'yorlardagi ijtimoiy sug'urtaga majburiy tartibdagi ajratmalar;
- v) xo'jalik yurituvchi sub'yektni va uning tarkibiy bo'linmalarini tashkil qilish hamda boshqarish xarajatlari;
- g) xizmat yengil avtotransportini saqlash, yollash va ijaraga olish xarajatlari;
- d) hisoblash markazlarini hamda ishlab chiqarishga aloqasi bo'lmagan boshqa texnikaviy boshqaruv vositalarini saqlash va xizmat ko'rsatish xarajatlari;
- e) ko'rsatgan xizmatlari uchun aloqa uzellariga to'lanadigan haq;
- j) shaharlararo va xalqaro telefon orqali so'zlashuvlar uchun belgilangan me'yorlar doirasidagi to'lovlar;

- z) ma'muriy-boshqaruv ehtiyojlari uchun ijaraga olingan bino va xonalar haqi;
- i) asosiy ma'muriy vositalarni saqlash va ta'mirlash-tuzatish, shuningdek ularning eskirishi (amortizatsiyasi) bilan bog'liq xarajatlar;
- k) yuqori tashkilot, birlashma va yuridik shaxslarni saqlashga ajratmalar;
- l) belgilangan me'yorlar doirasidagi boshqaruv xodimlarini xizmat safarlariga yuborish xarajatlari;
- m) belgilangan me'yorlar doirasidagi taqdimot chiqimlari.

Moliyaviy faoliyatga oid xarajatlar quyidagilardir:

- qisqa muddatli va uzoq muddatli bank kreditlari bo'yicha ko'rsatiladigan xizmatlar uchun to'lanadigan haq;
- mulkni uzoq muddatli ijaraga olish (lizing) bo'yicha foyda (foiz) to'lash xarajatlari;
- moliyaviy faoliyatga oid boshqa xarajatlardan tashkil topadi.

1.3 Kommunal xizmatlar tannarxi va unga ta'sir etuvchi omillar.

Har qanday korxonaning yaxshi faoliyat yuritishining hamda rivojlanishiningkaliti bo'lib uning iqtisodiystrategiyasi va albatta nazorat hisoblanadi.

O'ylangan va hisoblab oldindan rajalashtirilgan iqtisodiy strategiya korxona faoliyati uchun juda muhim sanaladi. U nafaqat korxonaning bugun nima taqdim etishini balki kelajakda ham qanday ishlashi va rivojlanishini belgilab beruvchi omil hisoblanadi. Nazorat orqali esa qo'lga kiritilgan natijalarning qanchalik maqsadga muvofiqligi tekshirib boriladi.

Asosiy strategik vazifalarni quyidagicha ko'rsatib o'tish mumkin:

- Iste'molchi nima istayotganini aniqlash
- Uning talablarini qondirish
- Foyda olish.

Bularning qanday samara bilan ishlashi juda ko'p narsalarga bog'liq hisoblanadi. Birinchidan, rejalashtirishning moliyaviy asoslanganligi bo'lsa,

ikkinchidan, undan nazorat mexanizmi sifatida foydalanilishiga ham bog'liq bo'ladi.

Rejali iqtisodiyot va byudjet kafolati mavjud tizimdan bozor iqtisodiyoti sharoitiga o'tish nafaqat iqtisodiy muammolar bilan bir-biriga qarama-qarshi balki, mulkiy munosabatlarda ham bir qancha muammolarni keltirib chiqardi.

Bu muammolarni bozor munosabatlari sharoitida uy-joy kommunal xo'jaligida hal etishda uy-joy binolariga xizmat ko'rsatish va kommunal xizmatlar tannarxining qiymatini mos me'yoriy asoslarga ko'ra aniqlash muhim ahamiyatga egadir.

Xizmat (mahsulot)lar tannarxi- bu kommunal xo'jaligi tashkilotlarining ishlab chiqarish va uni realizatsiya qilish xarajatlarining pul ko'rinishidagi ifodasidir. Kommunal xizmatlarni ishlab chiqarish va xizmatlarni ko'rsatish jarayonida inson mehnati, turli mehnat predmetlari-yoqilg'i, material vaxom ashyo, ishlab chiqarish vositalari- mashina mexanizmlar, asbob-uskunalar va ishlab chiqarish binosidan foydalaniladi. Barcha xarajatlarni pul ko'rinishida ifodalanadi va xizmat (mahsulot)ning tannarxi taqdim etiladi. Mahsulotning tannarxi ishlab chiqarish va xo'jalik munosabatlarining barcha tomonlarini o'zida ifodalanib beradi:

- Korxonaning texnik qurollanganlik darajasi
- Asosiy ishlab chiqarish fondlardan foydalanish darajasi
- Mehnat va ishlab chiqarishning qay darajada tashkil etilganligi.
- Tannarx ko'rsatkichiga kommunal soha tashkilotlari mahsulot va xizmatlari uchun o'rnatilgan tariflarni asosiy mezon sifatida qaraladi.

Mahsulot tannarxini sistematik ravishda pasaytirib borish ishlab chiqarishni kengaytirishni va samaradorlik ko'rsatkichlarini jamlay oluvchi asosiy manba hisoblanadi.

Kommunal xo'jaligi tomonidan tannarxni rejalashtirishning asosiy vazifasi xizmat (mahsulot)larni ishlab chiqarishda xom ashyo, ishchi kuchi va

moliyaviy resurslar samarali sarflanishining eng muqobil variantini aniqlash hisoblanadi.

Kommunal tashkilotlar mahsulot (xizmat)larning tannarxini rajalashtirishda dastlab ishni tannarx ko'rsatkichlarini tahlil qilishdan boshlaydilar. Tahlildan asosiy ko'zlangan maqsad- tannarxni kamaytirish manba va rezervlarini aniqlash, xarajatlar dinamikasi va darajalarini o'zgartiruvchi omillarni o'rganish hisoblanadi. Tahlil jaraonida noishlab chiqarish xarajatlari, materiallar, yoqilg'I va energiya reserslarini yetkazib berishdagi uzilishlar, mehnat va ishlab chiqarishning boshqa xarajatlari o'rganiladi va barchasi tannarxni kamaytirishga yo'naltiriladi.

Mahsulot tannarxini rejalashtirish deyarli barcha korxonalarda bir xil olib boriladi: tannarx hisobi va kalkulyatsiyasi. Ya'ni mahsulot tannarxiga kiruvchi xarajatlar ro'yhati va tannarx kalkulyatsiyasi usulini aniqlashdan iborat bo'lgan jarayondir.

Tannarx bo'yicha rejani ishlab chiqish uchun boshlang'ich ma'lumotlar bo'lib ishlab chiqarish dasturi ko'rsatkichlari, mehnat va kadrlar bo'yicha reja, moddiy-texnik ta'minot ko'rsatkichlari, xom ashyo, yoqilg'i va elektr energiya uchun o'rnatilgan me'yor va me'yoriy xujjatlar asos bo'lib xizmat qiladi.

Tannarxni rejalashtirish uy-joy kommunal xo'jaligi korxonalarida (tabiiy monopolistlar) uchun ham, tanlov natijalari asosida shartnoma tuzish huquqiga ega tashkilotlar uchun ham birdek zarur hisoblanadi. Ikkinchidan, rejaviy tannarx tanlov o'tkazishda qo'yilgan boshlang'ich tarif, baho bo'lib xizmat qiladi.

Rejaviy tannarx har bir tannarx moddasining amaldagi xarajatlari va ularning rejalashtirish davrida o'zgarishini tahlili asosida quyidagicha aniqlanadi:

- tariflarni ekspert tekshiruv doirasida ratsional xarajatlarini aniqlash
- solishtirma xarajatlar miqdoriga resurs bilan ta'minlanganlash, nazorat priborlarini o'rnatish choralarini ko'rish natijasida xizmatlarni realizatsiya qilish hajmining qisqarishining ta'sirini

-bajarilishi lozim bo'lgan ish va jarayonlarni kelishilgan shart va ekologik xavfsizlikni ta'minlash maqsadida qilingan qo'shimcha xarajatlar hisobi. Bunda yuqoridagilarni amalga oshirishda investitsion resurslarga bo'lgan talab va qo'shimcha ekspluatatsion xarajatlarni hisobga olish zarur.

Tannarxni rejalashtirishda xususan har bir modda asosida xarajatlarni hisobga olishda asosan quyidagi ikki omilni hisobga olish zarur:

1. Tannarxni kamaytirish omillari: xarajatlarni kamaytirish mexanizmini ishga tushirish, resurslarni tejash choralarini ko'rish;
2. Tannarx miqdorini oshiruvchi omillar: inflatsiya darajasini belgilovchi narx indeksi, xizmat ko'rsatish sifatini oshiruvchi texnologiyalarni o'rnatish xarajatlari.

Bulardan tashqari xizmatlarni moddiy tashuvchi (suv, elektr energiyasi va boshqalar) ni tejash moslamalarini o'rnatish evaziga doimiy xarajatlarda ularning ulushining oshishi hisobiga rejavi tannarxining o'sishini ham inobatga olish zarur.

Xarajatlar o'z muhim jihatlarini uy-joy kommunal xo'jaligining xizmatlari kalkulyatsiyasida topadilar. Xarajatlar hisobi va kalkulyatsiyasini hisobga olishdan maqsad kommunal xizmatlarni ishlab chiqarish va realizatsiya qilish hamda xom ashyo, energiya, mehnat va moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligi ustidan nazorat olib borishning amaldagi mavjud xarajatlarini to'liq va o'z vaqtida hisobga olish. Shu bilan birga bir birlik mahsulot uchun sarflangan xarajatlar yoki ularning tannarxining kalkulyatsiyasi ko'rsatilgan xizmatlar tarif darajalarini asoslash, foyda miqdorini belgilash va soliqlar miqdorini hisoblash uchun zarur hisoblanadi.

Uy-joy kommunal tashkiloti xizmatlar bo'yicha tannarx hisobotini har bir faoliyat uchun alohida o'rnatilgan tartibda tuzadilar. (1-ILOVA 1-jadval)

Kommunal tashkilotlarning rejaviy kalkulyatsiyasi 2 qismdan tashkil topadi. 1 qism tarkibida ishlab chiqarish ko'rsatkichlari qatori bo'lib, ular tabiiy (natural) ko'rsatkichlar deb ataladi. 2 qism har bir kalkulyatsiya moddasi va unda ko'rsatilgan xarajatlarni o'zida mujassamlashtiradi. Hamma guruh va moddalar

bo'yicha xarajatlar va hisob smetalari alohida tuziladi va oxirida ko'rsatilgan xizmat va ishlab chiqarilgan mahsulotning rejaviy tannarxi kelib chiqadi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1999 yil 5 fevraldagi 54-son qarori bilan tasdiqlangan "Mahsulot (ishlar, xizmatlar) ning ishlab chiqarish va sotish xarajatlari tarkibi hamda moliyaviy natijalarni shakllantirish tartibi to'g'risida nizom"ga muvofiq barcha xarajatlar quyidagicha guruhlanadi:

Mahsulotning ishlab chiqarish tannarxiga kiritiladigan xarajatlar;

Davr xarajatlariga kiritiladigan xarajatlar, ular asosiy faoliyatdan olingan foydada hisobga olinadi.

1-ILOVA
1-jadval²

Yetkazib berilgan (foydalanilgan) suv tannarxining hisobi*
_____ yil _____ uchun

Ko'rsatkichlar	O'lchov birligi	Tegishli davrning amaldagi xarajatlari	Kelgusida moddalarining qimmatlashish indeksi	Istiqboldagi xarajatlar
1	2	3	4	5
I. Natural ko'rsatkichlar				
Suv ko'tarib chiqarildi	1000m ³			
Shaxsiy ehtiyojlarga sarflandi				
Chetdan suv olindi				
Tozalash inshootlaridan o'tkazildi				
Tarmoqqa suv berildi				
Suv isrofi				
Hammasi bo'lib suv yetkazib berildi				
shu jumladan:				
- aholiga				
- byudjetdagi tashkilotlarga				
- boshqa ulgurji iste'molchilarga				
II. Jami ishlab chiqarish	ming			

² 1- jadval O'zbekiston Respublikasi Kommunal xizmat ko'rsatish Vazirligining uy-joy kommunal islohatlariga oid me'yoriy hujjatlarning 4-to'plamidan olindi.

tannarxi	so'm			
shu jumladan:				
- Materiallar				
- Sotib olingan suv				
- Yoqilg'i				
- Elektr energiya				
- Ishlab chiqaruvchi ishchilarning mehnat haqi				
- Ijtimoiy sug'urtaga ajratmalar				
- Ishlab chiqarish bilan bog'liq asosiy vositalar va aktivlar amortizatsiyasi				
- Boshqa ishlab chiqarish xarajatlari				
shu jumladan:				
- Joriy va kapital ta'mirlash				
- Zanglashdan elektr-kimyoviy usulda himoyalash				
- Uy ichidagi tarmoqlarga qarash va xizmat ko'rsatish				
III. Jami davr xarajatlari				
shu jumladan:				
1. Sotish xarajatlari				
2. Ma'muriy xarajatlar				
shundan:				
- Ma'muriy boshqaruv xodimlarining ish haqi				
- Ijtimoiy sug'urtaga ajratmalar				
- Yuqori tashkilotlarni ta'minlashga ajratmalar				
3. Boshqa operatsion xarajatlar				
shundan:				
- Byudjetga majburiy to'lovalar, soliqlar, yig'imlar				
- QQS bo'yicha manfiy saldo				
IV. Moliyaviy faoliyatga doir xarajatlar				
V. Jami xarajatlar				
VI. Foyda solig'i				
1m ³ suvning tannarxi	so'm			
1m ³ suvning o'rtacha tarifi:				
- aholi uchun				
- byudjet tashkilotlari uchun				

- boshqa ulgurji iste'molchilar uchun				
---------------------------------------	--	--	--	--

1-ILOVA

2-jadval

Yetkazib berilgan (foydalanilgan) elektr energiyasi tannarxining hisobi*
 ____ yil _____ uchun

Ko'rsatkichlar	O'lchov birligi	Tegishli davrning amaldagi xarajatlari	Kelgusida moddalarning qimmatlashish indeksi	Istiqboldagi xarajatlar
1	2	3	4	5
I. Natural ko'rsatkichlar				
Ishlab chiqarildi	1000m ³			
Shaxsiy ehtiyojlarga sarflangandi				
Chetdan olingan elektr energiyasi				
Barcha iste'molchilarga tarqatildi				
shu jumladan:				
- aholiga				
- byudjetdagi tashkilotlarga				
- boshqa ulgurji iste'molchilarga				
II. Jami ishlab chiqarish tannarxi	ming so'm			
shu jumladan:				
- Materiallar				
- Yoqilg'i				
- Elektr energiya				
- Ishlab chiqaruvchi ishchilarning mehnat haqi				
- Ijtimoiy sug'urtaga ajratmalar				
- Ishlab chiqarish bilan bog'liq asosiy vositalar va aktivlar amortizatsiyasi				
- Boshqa ishlab chiqarish xarajatlari				
shu jumladan:				
- Joriy va kapital ta'mirlash				
- Sex xarajatlari				

III. Jami davr xarajatlari				
shu jumladan:				
4. Sotish xarajatlari				
5. Ma'muriy xarajatlar				
shundan:				
- Ma'muriy boshqaruv xodimlarining ish haqi				
- Ijtimoiy sug'urtaga ajratmalar				
- Yuqori tashkilotlarni ta'minlashga ajratmalar				
6. Boshqa operatsion xarajatlar				
shundan:				
- Byudjetga majburiy to'lovalar, soliqlar, yig'imlar				
- QQS bo'yicha manfiy saldo				
IV. Moliyaviy faoliyatga doir xarajatlar				
V. Jami xarajatlar				
VI. Foyda solig'i				
1kVt elektr energiyaning tannarxi	so'm			
1kVt elektr energiyaning o'rtacha tarifi:				
- aholi uchun				
- byudjet tashkilotlari uchun				
- boshqa ulgurji iste'molchilar uchun				

II BOB. “Go’zal jangoh” XUJMSHga qarashli uy-joylarda elektr-energiya sarfi tahlili.

2.1. Obyektning texnik iqtisodiy ko’rsatkichlari.

Shayhontoxur tumani “Jangoh” mahallasida joylashgan “Go’zal Jangoh” XUJMSH ga 3 ta 9 qavatli uy-joy tegishli bo’lib, ko’p yillardan beri aholiga xizmat ko’rsatib kelmoqda. Mahallalar soni 1 ta. Hududdagi aholi soni 450 nafar bo’lib, XUJMSH “Trast bank”ga biriktirilgan.

XUJMSHga 3ta 9 qavatli bino tegishli bo’lib, xonadonlar soni 227 ta. Kirish yo’laklari 10 ta bo’lib, uy-joylarning umumiy maydoni 12772,28 kv.mni tashkil etadi. Tomlarning umumiy maydoni 2719 kv. m. Ko’p qavatli uylardagi liftlar soni 10ta.

XUJMSH ning 2012 yil holatiga ko’ra majburiy badal to’lovlari 1 kv.m uchun 200 so’mni, bir yillik tushumi esa 30 653 472.00 so’mni, debitorlik qarzlari 12,5mln so’mni va kreditorlik qarzlari 0, 00 so’mni tashki etgan. Hisob raqamidagi mablag’ (depozit) 5,5 mln so’m.

Uy-joy fondini birgalikda boshqarish, uning saqlanishi, butligi va ta’mirlanishini, o’z vaqtida texnik ko’riklardan o’tkazilishini ta’minlash, ko’p xonadonli mulkdorlarning umumiy mulki va yer uchastkasidan to’g’ri foydalanishni tashkil etish “Go’zal Jangoh” XUJMSHni tashkil etishdan ko’zlangan asosiy maqsad hisoblanadi.

“Go’zal jangoh” XUJMSHlarining boshqa daromadlari mavjud emas. Uning tarkibida hech qanday tijorat maqsadidagi obyektlar mavjud emas.

XUJMSH o’z faoliyatini tasdiqlangan dastur va smeta asosida olib boradi. Tuman hokimiyati bilan kelishilgan holda boshqa qo’shimcha chora-tadbirlarni ham amalga oshirishi mumkin.

Manzil: Iq-15 A. Qodiriy ko’chasi m-15, 9-10-11-uylar.

2.2. Obyektning elektro-energiya sarfi tahlili.

Shirkat o'z faoliyatini tasdiqlangan ish reja hamda bir yillik tasdiqlangan smeta asosida olib boradi. Obyektning elektro-energiya sarfi tahlili, shu bo'yicha shirkatda olib borilayotgan hisob-kitoblar to'lovlarning tannarxga ta'sirini quyida keltirilgan 2012 va 2013 yil shirkat xarajatlari smetasi orqali ko'rib chiqamiz.

2012 yil uchun "GO'ZAL JANGOH" XUJMSH uchun daromad va xarajatlar SMETASI

№	Moddalarning nomlanishi	1 oy uchun	1 yil uchun
1.1.	Turarjoy maydoni	12 622,28	
1.2.	Ijaraga berilgan maydon	306,00	
1.3.	Umumiy maydon	12 928,28	

Daromadlar

1	Shirkat a'zolarining majburiy badallari	2 524 456,00	30 293 472,00
2	Shirkat noturarjoy maydonlari uchun majburiy badallar	153 000,00	1 836 000,00
3	Boshqa daromadlar		
JAMI daromad:		2 677 456,00	32 129 472,00

Xarajatlar

1. Ishlab chiqarish xarajatlari			
1.1.	Umumiy mulk va yer maydonlariga sanitar xizmat ko'rsatish va ularni saqlash xarajatlari jami	1 005 000,00	12 060 000,00
shulardan:			
1.1.1.	Ishchilarning ish haqi	804 000,00	9 648 000,00
1.1.2.	Ijtimoiy sug'urtaga ajratmalar	201 000,00	2 412 000,00
1.2.	Boshqa tashkilotlar xizmatlari, jami:	847 333,33	10 168 000,00
shulardan:			
1.2.1.	Umumiy foydalaniladigan joylar uchun sarflangan elektr-energiya xarajatlari	200 000,00	2 400 000,00
1.2.2.	Shartnoma bo'yicha liftlarga xizmat ko'rsatish	600 000,00	7 200 000,00
1.2.3.	Chiqindilarni tashish xarajatlari	5 000,00	60 000,00
1.2.4.	Isitish tizimini yuvish xarajatlari	34 000,00	408 000,00
1.2.5.	Sanitar- epidemiologik xizmat xarajatlari (dezinfeksiya, dezinseksiya, deratizatsiya)	8 333,33	100 000,00
1.3.	Kapital ta'mir , 30%	757 336,80	9 088 041,60
JAMI ishlab chiqarish xarajatlari		2 609 670,13	31 316 041,60
2. Noishlab chiqarish xarajatlari			

2.1.	Jami ma'muriy xarajatlar		
2.2.	Boshqa xarajatlar	21 800,00	261 600,00
2.3.	Bank xizmatlari uchun to'lov	22 000,00	264 000,00
2.4.	Auditorlik xizmatlari		0,00
2.5.	SHNK	35 000,00	420 000,00
2.6.	A'zolik badallari	30 000,00	360 000,00
JAMI noishlab chiqarish xarajatlari		108 800,00	1 305 600,00
JAMI xarajatlar:		2 718 470,13	32 621 641,60

Shirkat a'zolarining majburiy badallari: turarjoy fondi 1 kv.m uchun koeffitsient 200 so'm 00tiyin

Shirkat noturarjoy maydoni uchun majburiy badallar: 1kv. m noturarjoy maydon uchun 500 so'm 00 tiyin

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, umumiy foydalaniladigan joylar uchun sarflangan elektr –energiya xarajatlari bir oy uchun 200000 so'mni, biy yil uchun esa 2400000 so'mni tashkil qilgan. Jami ishlab chiqarish xarajatlarining 7,66% ni mana shu elektr- energiya xarajatlari tashkil qilmoqda. Shirkatning a'zolari majburiy badallari 1 oy uchun 2 524 456,00 so'mni, bir yil uchun 30 293 472,00 so'mni tashkil qilgan. Shirkat xarajatlarining asosiy qismi mana shu badallar evaziga qoplanadi.

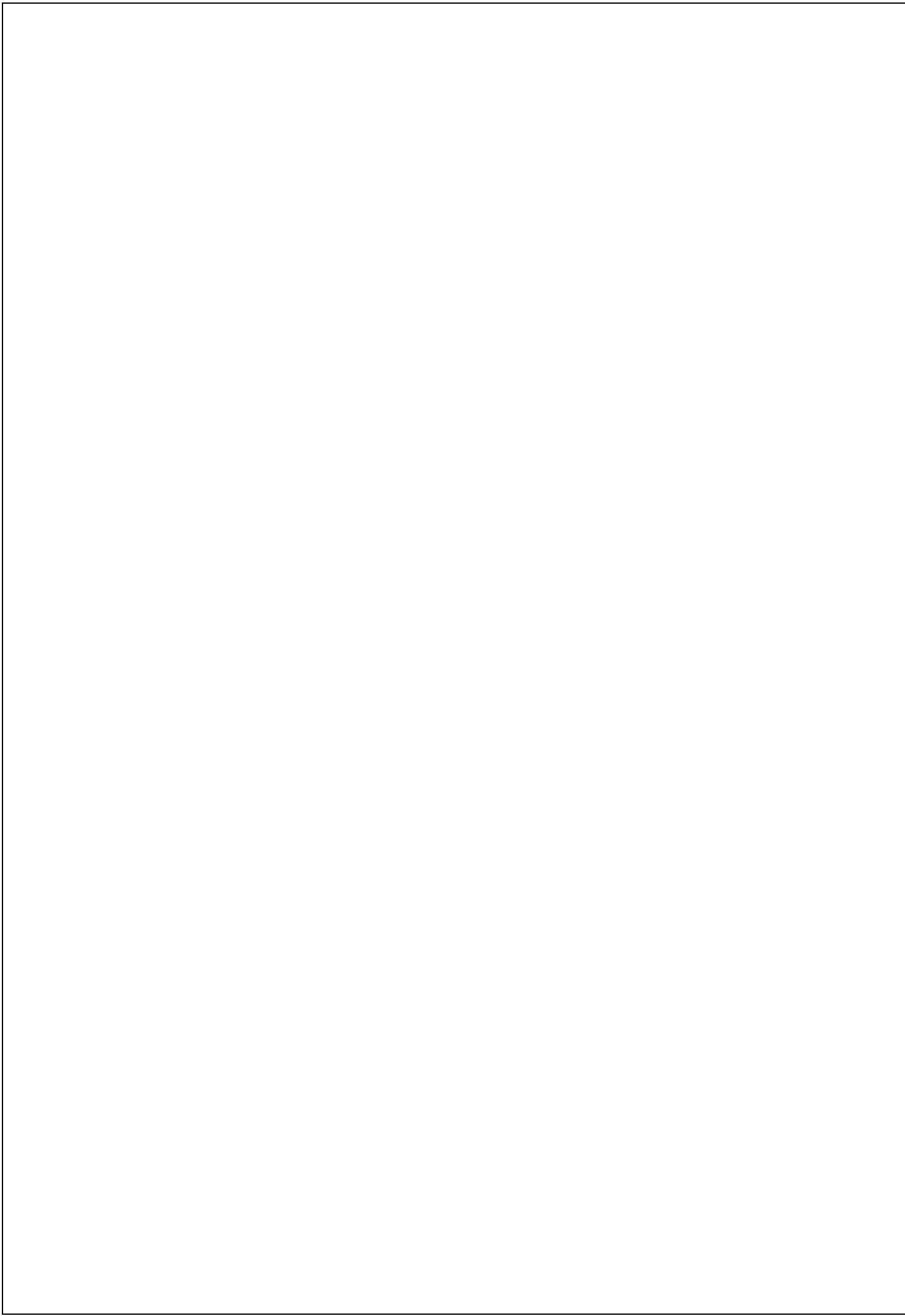
Quyida 2012 yil oktyabr oyida o'rnatilgan elektr-energiya tarif darajalari keltirilgan.

2012-yil 1-oktyabrdan o'rnatilgan elektroenergiya tariflari³

Guruh	Nomi	Narx
I guruh	Sanoat va ularga tenglashtirilgan iste'molchilar, ulangan quvvati 750 kVA va undan yuqori. Ikki stavkali tarif: bir yilga 1 kVt eng yuqori yuklama uchun to'lov1 kVt soat iste'mol qilingan energiya uchun to'lov	171 800 so'm
II guruh	Sanoat va ularga tenglashtirilgan iste'molchilar, ulangan quvvat 750 kVA gacha. Bir stavkali tarif: 1 kVt soat iste'mol qilingan energiya uchun to'lov	81so'm 90 tiyin
III guruh	Ishlab chiqarish qishloq xo'jaligi iste'molchilari, shu jumladan, byudjetdan moliyalashtiriladigan nasos stantsiyalari	104 so'm 40 tiyin

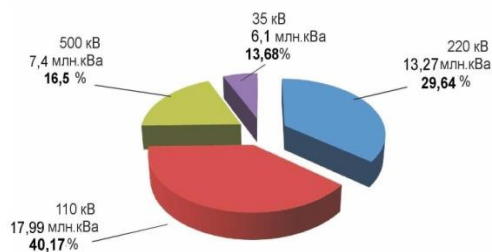
³ "O'zbekenergo" AK rasmiy saytidan olindi.

IV guruh	Elektrlashtirilgan temir yo'l va shahar transporti (elektr tortish)	104 so'm 40 tiyin
V guruh	Nosanoat iste'molchilar, byudjet tashkilotlari, shahar ko'chalarini yoritish	104 so'm 40 tiyin
VI guruh	Savdo tashkilotlari, kafe, restoranlar va hizmat ko'rsatish sohasi korhonalari	104 so'm 40 tiyin
VII guruh	Aholi, aholi punktlari Elektr plitalar bilan jihozlangan turar joyi aholisi	106 so'm 50 tiyin
VIII guruh	Isitish, issiq suv bilan ta'minlash va sovutish (konditsialash) ehtiyojlariga ishlatiladigan elektr energiyasi	104 so'm 40 tiyin
IX guruh	Reklama, illyuminatsia	52so'm 20 tiyin
X guruh	Energetika tizimining ho'jalik ehtiyojlariga	104so'm 40 tiyin
I guruh	Sanoat va ularga tenglashtirilgan iste'molchilar, ulangan quvvati 750 kVA va undan yuqori. Ikki stavkali tarif: bir yilga 1 kVt eng yuqori yuklama uchun to'lov1 kVt soat iste'mol qilingan energiya uchun to'lov	110 so'm 00 tiyin
II guruh	Sanoat va ularga tenglashtirilgan iste'molchilar, ulangan quvvat 750 kVA gacha. Bir stavkali tarif: 1 kVt soat iste'mol qilingan energiya uchun to'lov	104 so'm 40 tiyin

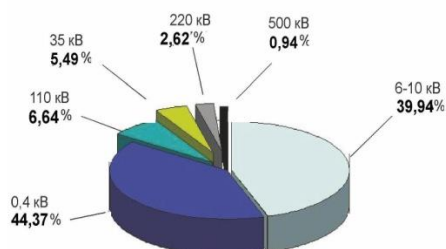


O'zbekiston Respublikasida elektr-energiyasi "O'zbekenergo" DAK tomonidan taqdim etiladi.

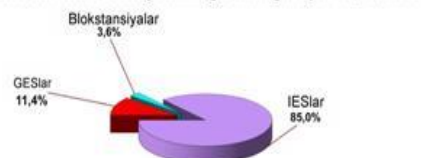
"O'zbekenergo" DAK kuch transformatorlarining o'rnatilgan quvvatlar tarkibi



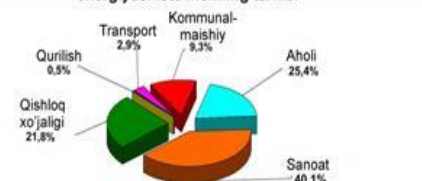
"O'zbekenergo" DAK elektr tarmoqlarining tarkibi



"O'zbekiston elektr stansiyalarining o'rnatilgan quvvatlar tarkibi



Iqtisodiyot sohalari va aholi bo'yicha 2013 yilda elektr energiyasi iste'molining tarkibi



Kompaniyaning elektr stansiyalarida 2013 yilda yoqilg'i iste'molining tarkibi



2013 yil uchun "GO'ZAL JANGOH" XUJMSH uchun daromad va xarajatlar SMETASI

№	Moddalarining nomlanishi	1 oy uchun	1 yil uchun
1.1.	Turarjoy maydoni	12 464,98	
1.2.	Ijaraga berilgan maydon	307,30	
1.3.	Umumiy maydon	12 772,28	

Daromadlar

1	Shirkat a'zolarining majburiy badallari	3 490 194,40	41 882 332,80
2	Shirkat noturarjoy maydonlari uchun majburiy badallar	153 650,00	1 843 800,00
3	Boshqa daromadlar		
JAMI daromadlar:		3 643 844,40	43 726 132,80

Xarajatlar

1. Ishlab chiqarish xarajatlari			
1.1.	Umumiy mulk va yer maydonlariga sanitar xizmat ko'rsatish va ularni saqlash xarajatlari jami	1 275 345,54	15 304 146,48
в том числе:		shulardan:	
1.1.1.	Ishchilarning ish haqi	1 020 276,43	12 243 317,18
1.1.2.	Ijtimoiy sug'urtaga ajratmalar	255 069,11	3 060 829,30
1.2.	Boshqa tashkilotlar xizmatlari, jami:	936 666,67	11 240 000,04
в том числе:		shulardan:	
1.2.1.	Umumiy foydalaniladigan joylar uchun sarflangan elektr-energiya xarajatlari	200 000,00	2 400 000

1.2.2.	Shartnoma bo'yicha liftlarga xizmat ko'rsatish	630 000,00	7 560 000
1.2.3.	Chiqindilarni tashish xarajatlari	40 000,00	480 000
1.2.4.	Isitish tizimini yuvish xarajatlari	50 000,00	600 000
1.2.5.	Sanitar- epidemiologik xizmat xarajatlari (dezinfeksiya, dezinseksiya, deratizatsiya)	16 666,67	200 000
1.3.	Kapital ta'mir, 30%	1 047 058,32	12 564 699,84
JAMI ishlab chiqarish xarajatlari		3 259 070,53	39 108 846,36
2. Noishlab chiqarish xarajatlari			
2.1.	Jami ma'muriy xarajatlar		
2.2.	Boshqa xarajatlar	150 000,00	1 800 000,00
2.3.	Bank xizmatlari uchun to'lov	40 000,00	480 000,00
2.4.	Auditorlik xizmatlari	20 000,00	240 000,00
2.5.	SHNK		0,00
2.6.	A'zolik badallari	72 800,00	873 600,00
JAMI noishlab chiqarish xarajatlari		282 800,00	3 393 600,00
JAMI xarajatlar:		3 541 870,53	42 502 446,36

Shirkat a'zolarining majburiy badallari: turarjoy fondi 1 kv.m uchun koeffitsient 280 so'm 00tiyin

Shirkat noturarjoy maydoni uchun majburiy badallar: 1kv. m noturarjoy maydon uchun 500 so'm 00 tiyin

Quyida 2013 yil sentyabr oyi elektr-energiya tarif darajalari keltirilgan.

O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan tasdiqlangan 2013 yil 16 sentabrdagi 19-03-22-05-O'zR-112-2013 sonli Reestri

Guruh	Nomi	Narh
I guruh	Sanoat va ularga tenglashtirilgan iste'molchilar, ulangan quvvati 750 kVA va undan yuqori.	197 700 so'm
	Ikki stavkali tarif: bir yilga 1 kVt eng yuqori yuklama uchun to'lov 1 kVt soat iste'mol qilingan energiya uchun to'lov	94 so'm 02 tiyin
II guruh	Sanoat va ularga tenglashtirilgan iste'molchilar, ulangan quvvat 750 kVA gacha.	120 so'm 00 tiyin
	Bir stavkali tarif: 1 kVt soat iste'mol qilingan energiya uchun to'lov	
III guruh	Ishlab chiqarish qishloq xo'jaligi iste'molchilari, shu jumladan, byudjetdan moliyalashtiriladigan nasos stantsiyalari	120 so'm 00 tiyin
IV guruh	Elektrlashtirilgan temir yo'l va shahar transporti (elektr tortish)	120 so'm 00 tiyin
V guruh	Nosanoat iste'molchilar, byudjet tashkilotlari, shahar ko'chalarini yoritish	120 so'm 00 tiyin
VI guruh	Savdo tashkilotlari, kafe, restoranlar va xizmat ko'rsatish	122 so'm 50 tiyin

	sohasi korhonalari	
VII guruh	Aholi, aholi punktlari Elektr plitalar bilan jihozlangan turar joyi aholisi	120 so'm 00 tiyin 60 so'm 00 tiyin
VIII guruh	Isitish, issiq suv bilan ta'minlash va sovutish (konditsialash) ehtiyojlariga ishlatiladigan elektr energiyasi	120 so'm 00 tiyin
IX guruh	Reklama, illyuminatsia	126 so'm 60 tiyin
X guruh	Energetika tizimining ho'jalik ehtiyojlariga	120 so'm 00 tiyin

Bundan tashqari shirkat har oylik elektr-energiya sarf xarajatlari to'g'risida hisobot topshiradi

Дог № 1348

Министерства, ведомство;
ОКОНХ
Наименование абонента
Плательщик
Адрес
Наименование банка
МФО
ИНН
Р/счёт
Телефон

90190
ТСЖ "Гузал Жангох"

Тошкент ул А.Кодирий ЮА
АТБ Агробанк Тошкент вилояти
00454
206849222
20208000804519543001
782-19-03

Приложение № 3
к Положению о порядке взаиморасчетов
между потребителями электроэнергии и
энергоснабжающими организациями

ОТЧЁТ

О расходе электроэнергии за **март** месяц 2012 г
Дата снятия показания **20 март** 2012г

№ счётчика заводско й инвентар ный	Расчётный коэффициент			Показания счётчиков		Разность показаний счётчиков	Расход кВт.ч	Примечание
	Трансформа тора тока (тт)	Трансформа тора напряжения(тн)	Общ ий	Началь ное	Конечное			
11. 073436			20	955,00	977,00	22,00	440	
10. 073552			10	2711,00	2768,00	57,00	570	
9.073553			8	1185,00	1189,00	4,00	32	
Жами							1042	

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. O'zbekiston Respublikasi Uy-joy kodeksi. O'zbekiston Respublikasining 1998 yil 24 dekabrda 713-I-son Qonun bilan tasdiqlangan, 1999 yil 1 apreldan amalga kiritilgan.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1998 yil 3 noyabrda 461-son Qarori bilan tasdiqlangan "O'zbekiston Respublikasi aholiga kommunal xizmat ko'rsatish tizimida iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish Konsepsiyasi.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2014 yil 15 iyulda 194-sonli qarori.
4. Yodgorov V.U., Butunov D.Ya. Uy-joy kommunal xo'jaligi iqtisodiyoti va boshqaruvi. T-2010.
5. M. Z. Ziyayev , Yodgorov V.U. Bino va inshootlarni qurish va ta'mirlash ishlarini tashkil etish. T-2009
6. O'zbekiston Respublikasida uy-joy kommunal islohatlariga oid me'yoriy xujjatlarining 4- to'plami.

Xulosa

Kommunal xizmatlar tizmini isloh etish va uni yanada takomillashtirish ijtimoiy soha rivojlanishi uchun zamin yaratadi. So'nggi yillarda respublikamizda va joylarda olib borilayotgan chora-tadbirlarning asosi hamda ularning yirik qismini uy-joy kommunal xizmatlari sohasi va bu tizimni yanada takomillashtirish yotadi.

Uy-joy kommunal sohasining bugungi kunda oldida turgan eng asosiy vazifalardan biri – bu kommunal xizmatlar sifatini yanada oshirish, undagi to'lov tizimini takomillashtirish va shu bilan birga kommunal xizmatlar tannarxini aholi uchun qulaylashtirish hisoblanadi.

Mana shu vazifalarni amalga oshirish va amaliyotga tadbiq etish esa oldimizga birinchi navbatda kommunal xizmatlar xo'jaligida bahoni to'g'ri shakllantirish va kommunal xizmatlarga qo'yilgan me'yoriy talablarni chuqur o'rganishni talab etadi.

Kurs ishidan ko'zlangan maqsad kommunal xizmatlar tannarxiga ta'sir etuvchi omillarni o'rganish va ularni tahlil qilish. Tahlil orqali shirkat uchun energiya resurslarini tejash maqsadida quyidagilarni taklif qilamiz:

- Faqat ehtiyoj bo'lgandagina yoritadigan tungi elektr yoritgich projektorlaridan foydalanish;
- Kunduzi quyosh nuridan zaryadlanib tunda shu orqali ishlovchi elektr yoritgichlardan foydalanish;
- Tabiiy manbalardan keng foydalanishga e'tibor qaratish;
- Energiya tejamkor qurilmalardan foydalanishni keng yo'lga qo'yish.

Agar yuqoridagi kiritilgan takliflar amalda tadbiq etib sinab ko'rilsa bu orqali energiyani tejab, shirkat ichlab chiqarish xarajatlarini kamaytirgan bo'lamiz.

Biz energiya resurslarini iqtisod qilishga qancha ko'p e'tibor qaratsak, uning tannarxi ham shuncha arzonlashadi.

